

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valaiden suojelusta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on säätää valaiden suojelun edistämisestä siten, että suomalaisten alusten käyttäminen valaanpyyntiin kielletään. Samoin on tarkoituksena kieltää kaikkien tär-

keimpien valastuotteiden maahantuonti sekä rauhoittaa Suomen aluevesiin tulevat valaat.

Laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

YLEISPERUSTELUT

Useiden valaslajien kannat ovat ihmisen toiminnan vaikutuksesta vähentyneet ja vähenevät yhä edelleen siinä määrin, että näiden suojelemiseksi tarvitaan pikaisia suojelutoimenpiteitä. Valaiden suojelu on kuitenkin osoittautunut yhdeksi kansainvälisen luonnonsuojelun vaikeimmin ratkaistavaksi kysymykseksi. Erityisesti tämä tilanne koskee suuria valaita, joita pyydetään kaupallisiin tarkoituksiin.

Suurten valaiden pyynnin säätelyä koskeva kansainvälinen sopimus tehtiin vuonna 1946 ja sopimukseen liittyen perustettiin kansainvälinen valaanpyyntikomissio samana vuonna.

Suomi ei ole toistaiseksi liittynyt sanottuun valaanpyyntiä koskevaan yleissopimukseen. Maamme lainsäädännössä ei myöskään ole valaanpyyntiä koskevia määräyksiä, koska Suomi ei harjoita tätä toimintaa. Muut Pohjoismaat ovat liittyneet valaanpyyntisopimukseen ja harjoittavat, Ruotsia lukuunottamatta, valaanpyyntiä.

Kaupallisen pyynnin kohteena olevista suurvalaista saatavien tuotteiden merkittävyys on suuresti vaihdellut eri aikoina. Nykyisin lähinnä vain valaan lihalla ja kaskelottiöljyllä on jossa-

kin määrin huomattavaa taloudellista merkitystä. Pyynti kohdistuu nykyisin yhä pienempiin lajeihin, koska suurikokoisten lajien kannat ovat liian pieniä tai ne ovat rauhoitettuja.

Valastuotteiden käyttö Suomessa on erittäin vähäistä. Teollisuus tai kauppa eivät ole näistä riippuvaisia, koska ne voidaan korvata synteettisillä tuotteilla. Valastuotteita Suomeen on tuotu lähinnä Norjasta ja Islannista sekä Saksan liitotasavallasta. Norjan ja Islannin tuonti on koskenut pääasiassa valaanlihasta saatavaa uutetta sekä muita lihavalmisteita. Spermaseetia on tuotu Suomeen Norjasta ja Saksan liitotasavallasta muutamia tonneja 1970-luvun lopulla.

Valastuotteiden maahantuontia Suomeen rajoittaa villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (SopS 45/76). Valaanpyynnin kannalta merkittävistä lajeista sopimuksen liitteeseen I (erittäin uhanalaisiin lajeihin), joiden helposti tunnistettavien osien ja johdannaisten maahantuonti ensisijaisesti kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty, kuuluvat mm. kaskelotti, sillivalas sekä seitivalas. Sen toteaminen, mistä valasla-

jista kulloinkin kyseessä oleva tuote on peräisin, on kuitenkin eräitä oikeuksia lukuunottamatta vaikeaa, usein mahdotonta. Kun lisäksi valaiden pyynti tulee osittain siirtymään pienempiin lajeihin, valastuotteiden kaupan valvonta vaikeutuu entisestään.

Suomen eläimistöön vakinaisesti kuuluvaksi katsotaan valaista vain pyöriäinen, joka on alle kahden metrin mittainen hammasvalas. Pyöriäistä esiintyy Itämeren eteläosissa, josta laji suorittaa satunnaisesti kesäaikaisia vierailuja Suomen vesiin. Itämeren kanta on kuitenkin viime aikoina suuresti taantunut. Suomen vesissä on tavattu jonkun kerran myös kolmen muun valaslajin yksilöitä. Valaat eivät ole Suomen lainsäädännön mukaan riistalajeja, eikä niitä ole mainittu luonnonsuojelulaisakaan.

Esityksen tarkoituksena on sisällyttää valaiden suojelemiseksi tarpeelliset säännökset lainsäädäntöön. Tämän seurauksena Suomi voisi liittyä valaanpyynnin säätelyä koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen. Vaikka valaiden suojelua koskevilla säännöksillä ei Suomessa

harjoitettavan toiminnan kannalta olekaan sanottavaa käytännön merkitystä, mahdollistaa lakiesityksen hyväksyminen sen, että Suomi kansainvälisissä yhteyksissä voi entistä tehokkaammin toimia valaiden suojelun edistämiseksi.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa on annettu ulkoasiainministeriön valmisteleva hallituksen esitys valaanpyynnin säätelyä koskevan kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Valaanpyynnin kieltämisestä ei aiheudu taloudellisia vaikutuksia, koska tätä toimintaa ei harjoiteta Suomessa eikä suomalaisten toimesta muutenkaan. Valastuotteiden maahantuonti-kiellolla ei ole sanottavia taloudellisia vaikutuksia, koska näiden tuotteiden maahantuonti on vähäistä ja koska niille on kehitetty korvaavat tuotteet.

Viranomaisten työn lisääntymisen kannalta esityksen vaikutukset ovat vähäisiä. Esityksellä ei liioin ole organisatorisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. Pykälässä ehdotetaan, että suomalaisten alusten käyttäminen valaanpyyntiin olisi kielletty. Suomi ei harjoita valaanpyyntiä. Valaiden suojelun kannalta on tarkoituksenmukaista säilyttää tämä tilanne vastaisuudessaakin.

2 §. Pykälään sisältyy luettelo tärkeimmistä valastuotteista. Luettelossa mainittu spermasaati on kaskelotti-valaan päänontelosta saatava nestemäistä vahaa, jota käytetään mm. voiteluaineteollisuuden raaka-aineena. Luettelossa mainittu ambra on hammasvalaiden vatsassa ja suolistossa muodostuvaa ainetta, jota on käytetty kosmeettisessa teollisuudessa.

Valaiden suojelun kannalta näiden tuotteiden maahantuonti kaupallisiin tarkoituksiin olisi kiellettävä. Kaikkien tärkeimpien valastuotteiden tilalle on kehitetty korvaavat tuotteet. Ehdotuksen mukaan kiellettäisiinkin merkittävimpien valastuotteiden maahantuonti. Kuitenkin saataisiin opetukselliseen tai tieteelliseen tarkoitukseen asianmukaisella luvalla tuoda valastuotteita. Samoin olisi luvanvaraisesti sallittua valaiden hampaiden tai luista valmistettujen taide-esineiden maahantuonti, koska näissä käy-

tävä materiaali ei ole peräisin teollisesta valaanpyynnistä, vaan eräiden alkuperäiskansojen harjoittamasta toimeentulopyynnistä.

Valastuotteita koskeva vastaava maahantuontikielto on Euroopan talousyhteisön maissa tullut voimaan 1. 1. 1982.

3 §. Pykälän mukaan Suomen vesiin tulevat valaat olisivat rauhoitettuja. Samoin olisi kuolleena tavatun valaan haltuunotto kielletty. Suomi on allekirjoittanut vuonna 1979 Euroopan eläimistön ja kasviston sekä niiden elinympäristön suojelua koskevan sopimuksen. Sopimuksen erityisesti suojeltavien eläinlajien luettelossa mainitaan pyöriäinen, joka on ainoa Suomen eläimistöön kuuluva valaslaji. Laji on nykyisin Suomessa rauhoittamaton. Rauhoitus koskisi myös muita valaita, joita Suomen vesiin saattaa satunnaisesti tulla. Väärinkäytösten välttämiseksi on myös tarpeen kieltää kuolleena tavatun valaan haltuunotto, mutta sallia tällaisen eläimen toimittaminen yliopiston luonnontieteelliseen museoon tai eläinlääketieteelliseen tutkimuslaitokseen säilyttämistä tai tutkimusta varten.

4 §. Pykälässä ehdotetaan, että lain säännösten rikkomisesta rangaistuksena olisi sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

5 §. Pykälässä ehdotetaan tavanomaista mahdollisuutta antaa asetuksella tarkempia

säännöksiä lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki valaiden suojelusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Suomalaisten alusten käyttäminen valaanpyyntiin on kielletty.

2 §

Seuraavien valaista saatavien tuotteiden tai valaan osien maahantuonti on kielletty:

1) valaanliha, valaanlihauute ja valaanlihamehu;

2) valaan elimet ja nahka;

3) hetulat ja niiden osat, hampaat ja luut;

4) kohdassa 3 mainituista valaanosista muodostuneet jätteet ja sanotuista osista valmistetut jauhot ja jauheet; sekä

5) ambra, spermaseetti, valaanrasva ja valasöljy.

Mitä edellä 1 momentissa on sanottu, ei koske maa- ja metsätalousministeriön luvalla tapahtuvaa tuontia tieteelliseen tai opetukselliseen tarkoitukseen eikä valaiden hampaista tai valaan luusta valmistettujen taide-esineiden maahantuontia.

3 §

Suomen alueella tavattavat valaat ovat rauhoitettuja.

Kuolleena tavatun valaan haltuunotto on kielletty. Kuitenkin saadaan tällainen eläin toimittaa edelleen yliopiston luonnontieteelliseen museoon tai eläinlääketieteelliseen tutkimuslaitokseen.

4 §

Joka rikkoo tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

5 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan tarvittaessa asetuksella.

6 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 _____ .

Naantalissa 24 päivänä kesäkuuta 1982

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Taisto Tähtikää*

